

Збройна агресія РФ проти України

1. Передумови, причини та мета агресії

Передумови агресії визрівали з часу розпаду СРСР та відродження Української держави. Проїняті імперським світоглядом, російські політики розглядали незалежну Україну як «національне приниження», «зраду на користь підступного Заходу». Водночас РФ не полишає спроб повернути світ від багатопольярного до біпольярного стану, а підкоривши Україну, скористатися її стратегічним геополітичним розташуванням. Очевидним є і бажання Кремля шляхом підкорення України зламати волю до опору не лише країн СНД, але й країн Балтії та Польщі. Сприятливою передумовою для неоімперських амбіцій РФ виявилася й залежність значної частини ЄС від постачання російських енергоносіїв.

Історичне джерело

У 2005 р. президент РФ В. Путін заявив, що «розпад Радянського Союзу був найбільшою геополітичною катастрофою сторіччя». Його підтримує й російський філософ, політолог, публіцист фашистського напрямку А. Дугін: «Існування України в сьогоднішніх кордонах і з нинішнім статусом “суверенної держави” тотожне завданню грандіозного удару по геополітичній безпеці Росії, що прирівнюється до вторгнення на її територію. Майбутнє існування унітарної України недопустиме».

Тому за лицемірними фразами про «братські» відносини Російська Федерація вибудовувала антиукраїнську політику за такими напрямками: • протидія інтеграції України із Західною Європою; • викорінення всього українського в межах і поза межами Росії; • нищення української ідентичності; • постійне підтримування в Україні стану керованого хаосу.

Неспроможність Російської Федерації після переможної Революції гідності продовжувати неоімперську політику щодо України стала головною причиною розв'язання проти України «гібридної війни».

Її метою є нове підкорення України, а з часом і повне знищення нашої Батьківщини як національної та культурної одиниці, суб'єкта міжнародного права та геополітичної реальності.

2. «Гібридна війна»

За основу «гібридної війни» взято насамперед збройну агресію, що проявилася в російській анексії території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя; у повномасштабному вторгненні російських військ в окремі райони Донецької та Луганської областей; у закиданні на терени України російських спецпідрозділів та агентів для ведення розвідувально-диверсійної

діяльності; організації, координації та підтримці місцевих злочинних і терористичних елементів і звичайних запродавців на сході та півдні України. Складовою «гібридної війни» є приховування, цинічне заперечення агресором факту ведення воєнних дій. Розпочавши проти України «гібридну війну», Росія її так і не оголосила. «Гібридна війна» передбачає й широке використання невоєнних засобів агресії — утручання російських політиків у внутрішні справи України шляхом провокативних оцінок подій та українських політичних діячів, підтримки антиурядових бізнесових угруповань, політичних партій, релігійних організацій, криміналітету, корумпованих політиків і військових.

Надзвичайно вагому роль у «гібридній війні» відіграє інформаційна складова. У різний спосіб російські агресори та їхні агенти насаджують у свідомості наших громадян негативне ставлення та недовіру до влади, презирство до національних героїв, традицій, святинь; створюють протистояння на релігійному ґрунті. Використовуючи стереотипи мислення радянської доби, природну схильність людей до ідеалізації минулих часів, пов'язаних з молодістю, організатори інформаційно-психологічної війни мають на меті деморалізацію військовослужбовців і цивільних, щоб спонукати їх до зради власної держави та підтримки агресора. Виправдовуючи свої дії перед міжнародною громадськістю, вони облудно зображають Україну як «негуманне, нацистське суспільство» тощо.

Щоб спровокувати внутрішні конфлікти та виправдати свою агресію, Росія вела й веде пропаганду під гаслами вигаданих «Новоросії» і «руського мира». Після активної пропагандистської обробки частини українських громадян російські спецслужби, створивши злочинні угруповання, протягом березня-травня 2014 р. організували в багатьох містах України серію мітингів та акцій під назвою «русская весна». Ці акції часто переростали в сутички з проукраїнськими й проєвропейськими мітингами. 13 березня агресивні проросійські нелюди вбили в Донецьку учасника мітингу «За єдність України» 22-річного Дмитра Чернявського, відкривши рахунок жертв на сході України.

*«Гібридна війна» (від латин. **hibrida** — **помісь**) — комплекс заходів, що поєднують як воєнні форми здійснення агресії, так і нетрадиційні інструменти, що мають на меті створення в державі — об'єкті нападу — внутрішніх суперечностей та конфліктів для досягнення політичної мети агресії, які досягаються за допомогою звичайної війни.*

На думку вченого

На думку академіка НАН України В. Горбуліна, «“руськомирівська” ідея є відверто нацистською й шовіністичною, тому її потрібно так само заборонити на міжнародному рівні, як свого часу заборонили нацизм. Для

тих осіб (або держав), котрі пропагують “русский мир”, мають бути такі самі правові наслідки, як і для адептів нацистської ідеології». Верховна Рада України 27 січня 2015 р. законодавчо зафіксувала, що РФ — країна-агресор.

Російські агресори розгорнули свою діяльність не тільки на Донеччині й Луганщині. Вони розпалювали сепаратизм на Харківщині, Дніпропетровщині, Запоріжжі, Херсонщині, Миколаївщині й Одещині. Однак завдяки діям правоохоронців, місцевих еліт і громадських активістів їхні плани провалилися.

Лише через зрадницьку поведінку представників місцевої влади та силових структур російські спецслужби й пособники агресора зуміли розгорнути діяльність на території Донеччини та Луганщини. Починаючи з березня 2014 р. проросійські терористи захопили окремі державні установи Донецька, Луганська й інших міст Донбасу. Туди безперешкодно через відкритий кордон заїжджали агенти російських спецслужб, організовуючи терор проти українських патріотів, розграбовуючи державне та приватне майно. Як і в нацистській Німеччині, тут запалали публічні вогнища з українських книжок. Багато місцевих мешканців зазнавали жорстоких побоїв, гинули від рук проросійських терористів, зникали безвісти, потрапляли до їхніх катівень, були покалічені. Серед викрадених і закатованих був і депутат Горлівської міськради Володимир Рибак, який 17 квітня під час мітингу зняв прапор терористів. 20 лютого 2015 р. В. Рибаку було присвоєно звання Героя України (посмертно) з врученням родині ордена «Золота Зірка».

3. Бойові дії на сході України

12 квітня 2014 р. російські загони під командуванням офіцерів спецслужб РФ вторглися на територію України. У Слов'янську, Краматорську й Дружківці вони напали на відділи МВС, захопили зброю, передали її місцевим колаборантам. За відсутності спротиву місцевих силових структур, а іноді й відвертої співпраці російські диверсанти впродовж декількох днів заволоділи Горлівкою та іншими містами Донеччини й Луганщини. 13 квітня 2014 р. у відповідь на вторгнення російських диверсантів виконувач обов'язків Президента України О. Турчинов оголосив про початок Антитерористичної операції (АТО) у Донецькій та Луганській областях.

У район Слов'янська та Краматорська було перекинуто спецпідрозділи СБУ та Збройних сил України. Зав'язалися перші бої. Ворог завдавав болючих ударів. 14 червня в Луганську було збито військово-транспортний літак Іл-76, загинуло 49 осіб. 17 липня 2014 р. російські ракетники збили біля Донецька пасажирський літак Малайзійських авіаліній «Boeing 777» (рейс МН-17). Загиноюло 298 осіб.

***Антитерористична операція (АТО)** — комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та*

припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, підтримання безпеки для населення, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичної діяльності.

На початку війни було декілька причин поразок. За президентства В. Януковича Міністерство оборони України, СБУ України, МВС, прикордонна служба, інші спецслужби зазнали глибокої дезорганізації та чисток. Майно збройних сил розграбувала хижацька влада. На початку агресії в Україні нараховувалося лише 6 тис. боєздатного війська. Водночас військові, безпекові та правоохоронні структури контролювали агенти Москви. У новому державному керівництві запанувала глибока зневіра в здатності організувати дієву оборону Батьківщини. Свою роль відіграли й віками прищеплювані українцям образи «миролюбних братніх Росії та росіян». Аксіомою, що «росіянин ніколи не воюватиме з українцем», керувалися навіть фахівці національної безпеки. Через ці й інші причини Україна була не готовою відбити віроломну агресію.

Захисники України стримують ворога на сході. Фото. 2014 р.

Поступово, зрівнявшись з ворогом у чисельності (майже 40 тис. бійців), українські сили перейшли в контрнаступ. Однією з перших успішних операцій став бій за аеропорт «Донецьк». 26 травня 2014 р. українські сили, знищивши майже 300 терористів, відбили аеропорт у ворога й героїчно обороняли його 242 дні, залишивши позиції лише 22 січня 2015 р., після повного зруйнування всіх будівель. Цих незламних хлопців ворог назвав «кіборгами».

Протягом 5 червня — 29 серпня 2014 р. велися бої за стратегічно важливий курган Савур-могила. Спочатку висоту звільнили від ворога, однак після серпневого масового вторгнення російських регулярних військ її було втрачено.

13 червня від російських терористичних військ було звільнено Маріуполь. Упродовж липня — середини серпня 2014 р. було звільнено 2/3 території Донбасу. 18 серпня українські збройні сили звільнили більшу частину стратегічно важливого м. Іловайська Донецької області та створили умови для повного блокування ворожих сил у таких містах регіону, як Донецьк,

Луганськ, Горлівка, Алчевськ і Стаханов. Водночас було розгорнуто наступ уздовж кордону. Рятуючи «іхтамнетов» (від рос. «их там нет»), Росія з 11 липня й до 7 серпня зі своєї території завдавала нищівних ракетних ударів по українських формуваннях. Це змусило українське керівництво відмовитися від спроб повернути контроль над державним кордоном.

У другій половині серпня 2014 р. РФ увела в Україну війська, колони танків і систем залпового вогню «Град» тощо. Російські війська неодноразово завдавали ракетно-артилерійських ударів з території РФ. З того часу Антитерористична операція на сході України переросла в повномасштабні воєнні дії між військовими формуваннями РФ та України. Починаючи з 22 серпня 2014 р. наш кордон незаконно перетинають російські автоколони т. зв. «гуманітарних конвоїв», постачаючи окупантам озброєння, боєприпаси, живу силу, а з України вивозять демонтоване обладнання, устаткування, трупи вбитих окупантів.

Історичний факт

Факт уторгнення регулярних військ Росії в Україну восени 2014 р. констатували генеральний секретар НАТО А. Расмусен, міністр закордонних справ Швеції К. Більдт, ПАРЄ та багато ін. З вересня Президент США Б. Обама заявив, що участь «російських бойових частин з російською зброєю й на російських танках» є фактом, що «не підлягає сумніву».

Трагічною подією в російсько-українському конфлікті став Іловайський котел (23-30 серпня 2014 р.). В оточення потрапило українське угруповання чисельністю 1200 бійців. Після запеклих боїв було досягнуто домовленості про пропуск українських сил з оточення. Порушивши свої гарантії, російські війська із заздалегідь підготовлених позицій розстріляли українських військових. За даними, 366 українських бійців загинули, 429 — отримали поранення, 128 — потрапили в полон, 158 — зникли безвісти.

Уведення російських збройних сил примусило українські сили залишити деякі населені пункти. Небезпека російської окупації виникла для Маріуполя. Тоді до міста було підведено українські резерви та звільнено 7 населених пунктів на схід від міста. На спорудження оборонних рубежів навколо міста вийшли маріупольці, відчувши у травні-червні 2014 р. «переваги» «русского мира».

Починаючи з 20 червня 2014 р. українська сторона неодноразово оголошувала одностороннє припинення вогню, домовлялася про перемир'я. Проте спроби встановлення миру кожного разу порушувала ворожа сторона.

Жорстокі бої розгорілися 27 січня — 18 лютого 2015 р. на Дебальцівському виступі. Зосередивши 5-кратну перевагу в живій силі й 3-4-кратну в техніці, окупанти пішли в наступ. Проте українці не дозволили себе оточити,

утримали рубіж по р. Луганці й закріпилися на плацдармі Луганське-Троїцьке-Попасна.

Саме у розпал цих боїв світ облетіла Постанова Верховної Ради України: «Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейського парламенту, Парламентської асамблеї Ради Європи, Парламентської асамблеї НАТО, Парламентської асамблеї ОБСЄ, Парламентської асамблеї ГУАМ, національних парламентів держав світу про визнання Російської Федерації державою-агресором» від 27 січня 2015 року.

4. Добровольчі батальйони. Волонтерський рух

За зізнанням міністра оборони, в українській армії нараховувалося лише 6 тис. боєздатних бійців. Здавалося б, Україна приречена, попередні уряди зробили все, щоб обеззброїти Україну перед потенційним ворогом. І в цей критичний момент на захист Батьківщини стали тисячі добровольців, сформувавши добровольчі батальйони «Азов», «Айдар», «Дніпро», «Донбас», «Тернопіль», «Київська Русь», «Карпатська Січ», «Світязь», добровольчий корпус «Правий сектор» і багато інших.

Чимало українців заради захисту Батьківщини залишали престижну роботу, поверталися з-за кордону. Серед них справжній приклад самопожертви — Герой України Василь Сліпак і лицар ордена Данила Галицького Марко Паславський.

***Добровольчий батальйон («добробат»)** — військові з'єднання, що стали на захист України починаючи з 2014 р., сформовані з добровольців.*

***Волонтерський рух** — всеукраїнський добровільний рух допомоги українським збройним силам, починаючи з 2014 р.*

Однією з основ відроджуваної української армії став волонтерський рух, який набув розвитку ще під час Революції гідності. Збройна агресія РФ спонукала до допомоги армії найширші верстви українського суспільства, яке усвідомило небезпеку втрати власної держави. Волонтери, особливо протягом першого року війни, забезпечували бійців найнеобхіднішими речами, які неспроможна була надати своїм захисникам збанкрутіла держава. Народ через волонтерів надавав захисникам амуніцію (насамперед каски й бронежилети), їжу, засоби зв'язку, прилади нічного бачення, безпілотники та квадрокоптери, позашляховики тощо. Волонтери організовували ремонт техніки, медичну реабілітацію пораненим, пошук полонених, зниклих безвісти, надавали допомогу родинам учасників бойових дій та переселенцям з тимчасово окупованих територій — Криму та Донбасу.

Разом з волонтерами-«одноосібниками» виникли й потужні волонтерські об'єднання: «Армія SOS», «Крила Фенікса», «Народна допомога», «Народний тил», «Повернись живим», «Combat-UA», «Схід і Захід разом» та ін.

5. Санкції проти Російської Федерації

Світова спільнота рішуче засудила збройну агресію РФ щодо України, це насамперед зробила Генеральна Асамблея ООН, проголосувало 100 країн (резолюція 68/262 «Територіальна цілісність України» від 27. 03. 2014 р.), засудивши збройну окупацію Росією території України й не визнавши кримського «референдуму». РФ була виключена з «Великої вісімки».

Важливим інструментом обмеження збройної агресії РФ стали міжнародні санкції. США, Велика Британія, Франція, Німеччина, Польща, Естонія, Латвія, Литва, Грузія, Ізраїль, Канада, Японія, Австралія, Нова Зеландія, караючи РФ, запровадили індивідуальні санкції щодо компаній та осіб російського ВПК, нафтогазової галузі, фінансового сектора, причетних до агресії проти України.

Демонструючи солідарність з Україною, ряд європейських держав, США та Канада надають підтримку українським збройним силам нелегальними військовими засобами: аптечки, амуніція, військові автомобілі. Литва ж передала У країні частину боєприпасів радянського виробництва. У 2018 р. українська армія отримала від США й перші партії летальної зброї — протитанкові самонавідні ракети «Джевелін», радары контрбатареїної артилерійської боротьби, снайперські далекобійні гвинтівки та два патрульні катери «Айленд».

Так само світова громадськість підтримує й кримських татар в умовах окупації. Так, 19 квітня 2017 р. Міжнародний суд ООН у Гаазі зобов'язав РФ відновити меджліс. Генасамблея ООН засудила політику РФ щодо переслідування українських і кримськотатарських активістів у Криму (резолюції № 71/205 «Ситуація з правами людини в АР Крим та місті Севастополь (Україна)» від 19. 12. 2016 р., № 72/190 від 19. 12. 2017 р.; № А/С.3/73/L.48 від 22. 12. 2018 р.).

6. Мінські угоди

Міжнародне співтовариство на початку воєнних дій на сході України не залишало зусиль щодо мирного врегулювання воєнного конфлікту. З ініціативи Німеччини та Франції було досягнуто домовленості про зустріч лідерів України, Німеччини, Франції та Росії, яка вперто стверджує, що не є стороною конфлікту, а лише спостерігачем з доброї волі. Зустріч відбулася 6 червня 2014 р. в м. Бенувілі (Нормандія, Франція) (звідси походить назва «нормандська четвірка»). Одночасно працювала тристороння контактна група — ОБОЄ, Україна та РФ. 5 вересня 2014 р. в Мінську було підписано

тимчасову угоду про «забезпечення негайного двостороннього припинення застосування зброї» в окремих районах Донецької та Луганської областей (ОРДЛО). Українська сторона ретельно виконала умови Мінської угоди, ухваливши Закон «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей». Проте РФ прагнула не миру, а відмови України від проголошеної стратегії на євроінтеграцію. Тому ворог не збирався дотримуватися режиму припинення вогню, не відійшов від лінії розмежування, продовжував наступальні операції.

***Тимчасово окупована територія** — територія Автономної Республіки Крим, місто Севастополь, окремі райони Донецької та Луганської областей, що фактично перебувають під контролем окупаційної адміністрації та збройних формувань РФ.*

Доказом того, що бойовики не збиралася виконувати Мінські угоди та зважати на Закон України про надане їм місцеве самоврядування, стали псевдовибори 2 листопада 2014 р. «голів» і «народних рад» «ДНР» і «ЛНР».

11-12 лютого 2015 р., коли саме розгорілися жорстокі бої на Дебальцівському плацдармі, у Мінську знову зібралися лідери «нормандської четвірки» та учасники тристоронньої контактної групи. В. Путін намагався примусити Україну та західні держави піти на суттєві поступки, погрожуючи «розчавити» під Дебальцевим українське угруповання. Проте завдяки успішній боротьбі українських воїнів путінський шантаж не вдавсь й переговори втримали в конструктивному руслі. 12 лютого за підсумками 16-годинних переговорів був ухвалений комплекс заходів щодо виконання Мінських угод.

Сутність Мінських угод — відновлення Україною повного контролю над державним кордоном; виведення всіх іноземних (російських) військ з території України, а потім політичне врегулювання ситуації в ОРДЛО.

Виконання Мінських угод планували до кінця 2015 р. Однак ворог знехтував і ними: не відпускає полонених, постійно здійснює провокативні обстріли, перешкоджає діяльності спостерігачів ОБСЄ тощо. Незважаючи на це, Мінські угоди не дають змогу РФ розгортати нові наступи проти України, оскільки запровадження нових санкцій проти РФ Захід став пов'язувати саме з виконанням нею Мінських угод.

На дипломатичному фронті РФ усіляко схиляє Захід до зміни порядку врегулювання ситуації: спочатку примусити Україну до політичного врегулювання в ОРДЛО, а вже потім відводити свої війська за межі України. Україна рішуче не погоджується на такий сценарій. Адже в такому разі вибори в представницькі органи влади відбуватимуться під контролем терористів. Заради виведення російських сил Президент України пропонує Заходу ввести в ОРДЛО міжнародні миротворчі сили.

Мінські угоди — політичні домовленості, досягнуті в Мінську 5 вересня 2014 р. та 11-12 лютого 2015 р., щодо заходів з метою деескалації збройного конфлікту на сході України.

7. Операція об'єднаних сил (ООС)

Поверненню окупованих українських територій сприяє й переформатування Антитерористичної операції на сході України в Операцію об'єднаних сил (ООС) (починаючи з 30 квітня 2018 р.) під керівництвом генштабу Збройних сил України.

Проведення ООС передбачає Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях», ухвалений Верховною Радою України 18 січня 2018 р., який отримав неофіційну назву «Закон про реінтеграцію Донбасу». Воєнне командування вбачає головне завдання операції в «припиненні безкарних обстрілів позицій українських солдатів», тобто в переході до активної оборони.

3 квітня 2017 р. російські силовики знайшли нову форму продовження «гібридної війни», блокуючи міжнародну торгівлю України в Азовському морі та Керченській протоці. У відповідь на це Україна розпочала створення військово-морської бази в Бердянську. 25 листопада 2018 р. українські кораблі, що здійснювали плановий перехід з Одеси в Бердянськ, зазнали відвертого, під російськими прапорами, збройного нападу й захоплення флотом РФ у Керченській протоці. 24 українських моряки потрапили в полон, 3 з них були поранені.

Концентрація військ РФ біля українських кордонів і неприкритий збройний напад на кораблі спонукали Президента України запровадити з 26 листопада воєнний стан у 10 областях на один місяць. Україна продемонструвала міжнародному товариству готовність захищати свою територію. 17 грудня 2018 р. Генеральна Асамблея ООН засудила агресію РФ у Азовському та Чорному морях (резолюція А/73/L.47 «Проблема мілітаризації Автономної Республіки Крим і м. Севастополь (Україна), а також частин Чорного й Азовського морів»), а 25 травня 2019 р. Міжнародний трибунал ООН з морського права зобов'язав РФ звільнити 24 моряків, захоплених у полон.

Наш спротив інформаційним диверсіям і збройна боротьба з російськими окупантами є війною за незалежність і територіальну цілісність України.

Розпочавши збройну агресію проти України, РФ порушила норми та принципи міжнародного права, двосторонні та багатосторонні угоди. Такі дії є важким злочином проти міжнародного миру, який передбачає міжнародно-правову відповідальність Російської Федерації як держави та міжнародну кримінальну відповідальність її вищого керівництва.

Операція об'єднаних сил (ООС) — комплекс воєнних і спеціальних організаційно-правових заходів українських силових структур, спрямованих на протидію діяльності незаконних російських і проросійських збройних формувань у воєнному конфлікті на сході України.